

KITARTÁS

A „KITARTÁS“ KÖLCSÖNÖSEN SEGÉLYEZŐ ORSZÁGOS EGYESÜLET HIVATALOS LAPJA

→ MEGJELNIK MINDEN HÓ 1-ÉN. ←

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VII. Baross-tér 17.
II. emelet 19.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
TURTSÁNYI VILMOS.

A »Kitartás« egyesület alapszabályait
a nmélt. m. kir. belügyminiszterium
49.452 902. szám alatt hagyta jóvá.

Uj alakulások.

A közelmúlt napokban a vasutas társadalmi alakulatok kettővel megsaporodtak. Az egyik a vonatkísérők Otthona, a másik a fűtők szövetsége. Kötelességünknek ismerjük, hogy tagtársainkat tájékoztassuk ez új alakulásokról s egyben felhívjuk azok figyelmét, akiket ezek közelebről érdekelnek.

* * *

A vonatkísérők Otthona címében elűt a többi vasutas alakulatoktól. Vannak sokan bizonyára, akik ezt a formai momentumot hajlandók lesznek olybá tekinteni, mint amely a lényegét is esetleg nem kedvezően befolyásolhatja. Nem tekintve azt, hogy e dolognak van bizonyos históriai háttére, azt kell mondanunk, hogy mindaz a különbség, amelyet ez az elnevezés külsőleg és belsőszervezetileg magával hoz, csak üdvös eredményeket rejt magában az új szervezetre nézve.

Ugy látszik ugyanis, hogy a jelen szervezet eredményesebb munkálkodásra nyújt kilátást, mint egy esetleges szövetség, amely tág keretek közt mozogva, ugy fejlődésében, mint működésében nem biztosíthatja ugy a beható munkálkodást. A jelen esetben pedig az eredményes működés biztosítottnak látszik, amennyiben egyrészt az alakulás egyöntetű, ugy a tagjainak szolgálatát, mint társadalmi helyzetét tekintve, másrészt pedig a szervezet ennek megfelelő s bizonyos egészséges egységesség által tűnik ki.

* * *

A fűtők szövetsége most tartotta csak alakuló közgyűlését. A közgyűlésen első sorban letárgyalták az alapszabályokat s ezzel meg-

kezdődött a tulajdonképeni munka, amelyből mindnyájan csak jót remélhetünk, a fűtők sok fáradságban és veszélyben edzett karának. A vezető tisztségek betöltése után már is buzgó munkáról tettek tanuságot, amidőn egyuttal szerény kérelmeiket tartalmazó emlékiratukat is beterjesztették az illetékes helyre. Kívánjuk és reméljük, hogy azok ott meghallgatásra fognak találni.

* * *

Lesznek sokan kartársaink között, kik az összvasutasság szempontjából a fenti két alakulást némileg elítélő kritikával fogják kísélni. Ezen ítéletük indokául azt fogják hangoztatni, hogy ez nem egyéb, mint az erők szétforgácsolása, hogy így a vasutas célokért való munkában nem lesz egységes a vasutasok serege. Ezeknek nemes indokból fakadó aggodalmaikra azt felelhetjük, hogy bár a fizikai egység nincs is meg, megvan és meg kell, hogy legyen a szellemi egység, egységes célok után való törekvés. Nem szabad és nem is lehet tagadnunk, hogy a most szervezkedett kategóriáknak oly sajátos s a többi kategóriáktól elűtő érdekeik vannak, hogy ezek az érdekek okvetlenül külön istápolást igényelnek. Hogy ez az istápolás könnyebb, gyorsabb és az élet szükségleteihez hamarabb alkalmazkodó lesz egy kisebb, de egyöntetű és így mozgékonyabb szervezetben, mint egy impozánsabb, nagyméretű, de éppen azért lassabban mozgó testületben, az mindenki előtt világos.

Elvégre is, miként az ország vasuti vonalait, mind az ország szívébe futnak össze, ugy kell minden vasutasnak is egy cél felé: a közös boldogulásra törekednie. Tartozzék bárki bármilyen kategóriába, bármilyen szövetségbe, a közös érdekeket sohasem szabad szem elől tévesztenie.

Igaz, hogy sok, szinte számtalan a sérelem vagy mellőzés, amely az egyes kategóriákat külön-külön a maguk mivoltában éri, igaz, hogy csak egy-egy sérelem kiküszöbölésén is rengeteg munka emésztődik fel, de be kell látnunk, hogy most már azokra a teendőkre kell gondolnunk, amelyek a vasutasok összességét érintik s amelyek az egész vasutas társadalom

erejét és jólétét növelik. Akkor talán nem kell naponta új sérelmekkel előhozakodnunk.

Reméljük, hogy az új alakulások míg egyrésztől fáradhatatlan tevékenységet fognak kifejteni tagjaik sajátos érdekeinek védelmében, addig másrésztől az első sorban fognak küzdeni ott, ahol általános vasutas érdekekről lesz szó.

Kitartás Takaré- és Hitelszövetkezet.

Lapunk 1907. évi május hó 1-én megjelent 5. számában a »Kitartás Takaré- és Hitelszövetkezet« 1906/7. üzletéről szóló jelentésében a tagok számára vonatkozólag a következők foglaltak:

Ezen üzleti év folyamán összesen 121 tag lépett be és ezekből az üzleti év zártáig 32 tag lépett ki. A tagok száma tehát az előbbi években belépett 557 taggal együtt 646 és 1198 üzletrészt képvisel.

Ezen közleményhez pótlólag még a következőket teszszük közzé:

Az 1906/7. üzletévben betétezt a tagok részéről 356 üzletrész, felmondott 101 üzletrész és ebből visszafizettetett 89 üzletrész.

Budapest, 1908. márczius 1.

Az igazgatóság.

EGYESÜLETI ÜGYEK.

Az egyesület tagjait megillető kedvezmények:

Egyesületi tagjaink a következő kedvezményekben részesülnek:

1. Minden tag halálesetre a Dordrecht életbiztosító társaságnál van biztosítva, mint a kezei közt levő és a társaság által kiadott kötvényben részletezve van. Ha a tag bármely okból baleset ellen már nem biztosítható, a baleset folytán beállott halál esetére is megkapja a kötvényben annak módozatai szerint biztosított összeget.

2. Minden tag 60 éves koráig a „Providentia“ általános biztosító társaságnál ezen társasággal kötött szerződés értelmében és a társaság általános biztosítási feltételeinek keretében baleset ellen van biztosítva, még pedig:

a) baleset folytán bekövetkező halál esetén 1000 illetve 2000 korona erejéig,

b) baleset folytán beállott teljes vagy részleges állandó munkaképtelenség esetére a tag 1000, illetve 2000 korona arányában meghatározott százalék szerinti összeg erejéig.

Minden baleset, annak megtörténte után legkésőbb 24 óra alatt a szerkesztőségnek okvetlen bejelentendő.

3. A tag belépésétől kezdve úgy peres, mint perenküüli ügyekben az egyesület ügyésze által a készkiadások megtérítése ellenében képviseltetik.

4. Az egyesület közlönye minden tagnak belépésétől kezdve díjtalanul megküldetik.

5. A tagok kellő biztosíték mellett a „Kitartás Takaré- és Hitelszövetkezet“-től kölcsönt vehetnek igénybe.

Segélyezések kimutatása.

Halálozási segélyek:

Lapunk 2. sz. kimutatott segélyösszeg K 161,950.—

Ujabb segélyek:

3564. Kovács Károly, Ungvár, a tag halála után	500 K.
2161. Sorola József, Budapest, a tag neje halála után	300 K.
3612. Praxl Antal, Budapest, a tag neje halála után	300 K.
796. Jankovich Pál, Budafok, a tag neje halála után	300 K.

Balesetsegélyek:

Lapunk 2. sz. kimutatott segélyösszeg K 40,277.93

Ujabb segélyek:

153. Farkas István, Kecskemét	350 K.
2284. Kucsera Antal, Budapest	100 K.

Tagjainkhoz. Felkérjük tagjainkat, hogy a biztosítási díjakat legkésőbb minden hó 10-ig annál is inkább fizessék be, mert a fizetések elmulasztásából eredő hátrányokért a vezetőség semmiféle felelősséget nem vállal. Az alapszabályok értelmében ugyanis mindazon tagok, akik 30 napig befizetéseket elmulasztják (alapsz. 12. §.), a tagok sorából törölendők és ez által minden igényüket a biztosítási összegre elvesztik.

Erre való hivatkozással tehát ismételtlen figyelmzettjük tagjainkat, hogy a fizetéseiket saját érdekükben a legpontosabban teljesítsék.

Az igazgatóság.

Az ipari balesetek 1906-ban.

Az ipari balesetek száma a lefolyt évben sokkal nagyobb volt, mint 1905-ben, sőt hasonló arányú növekedés az utóbbi években egyáltalán nem fordult elő. A balesetek ily mérvű szaporodásának oka részben a pontosabb adatszolgáltatás, részben az iparfelügyelői intézmény újabb szervezése, részben pedig az ország ipartelepeinek fejlődése, új gyárak keletkezése és a munkáslétszám emelkedése. Megemlítendő azonban, hogy a kimutatott 22.695 ipari baleset összegében csupán a három napnál hosszabb munkaképtelenséget okozott sérülések szerepelnek, a kisebb foku balesetekre az adatgyűjtés ezáltal se terjedt ki. A Magyarbirodalomban a nagyipari balesetek összes száma 17.131-ről 20.122-re (17,6%-kal) növekedett. A növekedés teljesen Magyarországra esik, amennyiben az anyaországban 1905-ben 16.142, 1906-ban 19.163, a társországokban ellenben 1905-ben 989, 1906-ban csak 959 nagyipari baleset történt. A lefolyt évben a Magyarbirodalomban nagyipari baleset következtében összesen 18.711 férfi (93,0%) és 1.411 nő (7,0%) sérült meg, a nők aránya a múlt évvel szemben valamivel emelkedett. Az összes sérülések közül 8.651 (43,0%) könnyű — nyolcz napon belül gyógyuló, — 11.140 (55,5%) súlyos, 217 (1,0%) halálos, végül 109 (0,5%) ismeretlen foku volt.

A nők arányszáma legnagyobb az ismeretlen foku (9,2%), legkisebb a halálos (3,2%) baleseteknél. A halálesetek száma ismét nőtt, de nem abban az arányban, mint az összes baleseteké.

A baleseteket törvényhatóságok szerint részletezve, természetesen Budapest áll első helyen 7.455 (37,0%) balesettel; sok nagyipari baleset történt ezenkívül Győr, Pozsony, Arad, és Zágráb városokban, valamint Pest, Borsod és Nógrád vármegyékben.

A balesetek iparcsoportok szerinti megoszlását tekintve, a gépgyártásnál 9.397 (1905-ben 4.844), a vas- és fémiparban 3.024 (1905-ben 2.591), a fa- és csontiparban 2.582 (1905-ben 2.319), az élelmezési és élvezeti cikkek gyártása közben 2.138 (1905-ben 1.715), a kő-, föld-, agyag- és üvegiparban 1.349 (1905-ben 1.387), az építőiparban 1.326 (1905-ben 1.483) és a vegyészeti iparban 1.355 (1905-ben 1.195) baleset történt. A kisebb iparcsoportok közül 644 egyén a fonó- és szövőipar, 522 egyén a bőr-, sörte-, szőr-, toll-, stb. ipar, 438 egyén papírosipar, 192 egyén a sokszorosító- és műipar, végül 155 egyén a

ruházati ipar körébe tartozó ipartelepeken sérült meg. A múlt évvel szemben legnagyobb az emelkedés a gépiparban, míg az építőipar terén a nagymérvű munkabeszűntetés folytán csökkenés mutatkozik.

A balesetek közül 1.003 (5,0%) vasár- és ünnepnapra, 3.223 (16,0%) hétfőre, 564 (2,8%) ünnep utáni napokra, 3.085 (15,3%) szombatra, 12.210 (60,7%) egyéb hétköznapra, végül 37 (0,2%) ismeretlen napra esett.

A beállott munkaképtelenség fokát vizsgálva, 4.573 baleset 4—5 napi, 4.078 baleset 6—8 napi, 4.438 baleset 9—14 napi, 3.860 baleset 15—29 napi munkaképtelenséget okozott. Azonkívül 2.089 sérülés 1—2 hó alatt, 399 sérülés 2—4 hó alatt és 99 sérülés 4 hónál is hosszabb idő alatt gyógyult meg. Állandó, de részleges munkaképtelenséget a lefolyt évben 238, teljes munkaképtelenséget 22 egyén szenvedett. Ismeretlen foku sérülés 109, halálos 217 fordult elő.

A balesetek módját tekintve, legtöbb balesetet a különböző munkagépek okoznak; az összes nagyipari balesetek közül ugyanis 5.817 (28,8%) munkagépek mellett fordult elő. Anyagok szállítása, áruk fel- és lerakása alkalmával vagy elgázolás következtében 4.594 baleset történt, az összes balesetek 22,7 százaléka. Súlyos tárgy leesése folytán 2.873 (14,3%), kézi szerszámmal való munkánál 2.803 (13,5%), magasból való leesés vagy állvány bedőlése által 1.095 (5,3%) egyén sérült meg. A közlőművek (transzmissziók) 681 (3,4%), az öntési munkálatok 666 (3,3%), a motorok 183 (0,9%) balesetet okoztak. Azonkívül egyéb módon 1.410 (7,0%) munkást ért baleset. Igen sok halálos kimenetelű sérülés történt a lefolyt évben munkagépeknél (36), súlyos tárgy leesése folytán (35), közlőművek, felvonók, daruk, szivattyúk kezelésekor (34), végül legtöbb (43) közelebről meg nem határozott módon. Aránylag legveszélyesebbek voltak a közlőműveknél történt balesetek, melyek közül minden 20-ik volt halálos. Viszonylag nagy volt a súlyos sérülések száma a motoroknál, közlőműveknél és munkagépeknél; a kézi szerszámok által okozott sérülések közül ellenben sokkal több volt a könnyű, mint a súlyos természetű.

A sérülések nemei közül leggyakoribb a zuzódás, 11.027 esettel, azután a vágás, 4.974 esettel. Égés vagy robbanás 1.600, törés 590, egyéb és ismeretlen sérülés 1.931 történt. Legsúlyosabb kimenetelű sebesülés volt a törés, melynek összes esetei közül 85,0% súlyos és 9,8% (1905-ben csak 6,4%) halálos sérülés található. Az égés vagy robbanás esetei közül 1,0%, a zuzódás esetei közül 0,6% volt halálos. A vágás, mely tulnyomó részben a végtagokon fordult elő, csupán 9 esetben (0,18%) okozott halált.

A sérültek közül 1906-ban 10.598 (52,7%) nőlen vagy hajadon, 9.210 (45,0%) nős vagy férjes, 274 (1,3%) özvegy vagy elvált és 40 (0,2%) ismeretlen családi állapotú volt. A nők között aránylag több (4,7%) az özvegy vagy elvált mint a férfiak között (1,1%).

A baleseteket a sérültek életkora szerint csoportosítva, 15—16 éves volt 1.718 (8,3%), 17—20 éves 3.588 (17,3%), 21—30 éves 6.278 (31,2%), 31—40 éves 3.999 (20,0%), 41—50 éves 2.262 (11,2%) és 51—60 éves 965 (4,8%) sérült. Legerősebben

tehát a 21—30 éves korosztály van képviselve, mint amelybe a munkások legnagyobb része tartozik. Az ipari baleset folytán megsérült gyermekek, vagyis a 14 éves és annál is fiatalabb munkások száma 867-et, a megsérült 60 éven felül levő öreg munkások száma 225-öt tett. Ismeretlen koru egyén 220 sérült meg. A balesetet szenvedett nők közt legtöbb a 17—20 éves koru

A súlyosan sérülteket családi viszonyaik szerint részletezve, azok közül, akiket legalább 9 napi munkaképtelenséget okozó baleset ért, 5.814 (50%) nőtlen vagy hajadon, 5.729 (49%) nő vagy férjes, illetőleg özvegy vagy elvált, végül 28 (0%) ismeretlen családi állapotú egyén volt. A nő vagy férjes és özvegy vagy elvált súlyosan sérültek között 1.749 gyermektelen, 1.111 egy gyermekes, 1.084 két gyermekes, 742 három gyermekes, 492 négy gyermekes, 267 öt gyermekes, 174 hat gyermekes s végül 110 olyan található, kinek hatnál is több gyermeke volt. A súlyosan sérültek keresetéből 1906-ban 10.727 gyermek, 1.239 szülő, 5.192 házastárs és 1.206 egyéb rokon élt, kik közül teljes munkaképtelenséggel vagy halállal járó sérülés folytán 280 gyermek, 43 szülő, 102 házastárs és 37 egyéb rokon vesztette el a családfőben kenyérkeresőjét.

A súlyosan sérültek közül biztosítva volt 8.597 (75%), nem volt biztosítva baleset ellen 2.874 (25%). Az arány az előző évvel szemben, amikor 29% nem volt még biztosítva, kedvezőbb lett. A biztosítási díjakat 6.282 sérültnél a munkaadó, 550-nél a munkás és 1765-nél a vállalkozó és munkás együtt fizették.

A betegsegélyző-pénztárak által összesen 364.830 (1905-ben 320.710) kor. táppénz és 6.103 (1905-ben 6.395) korona temetkezési segély fizettetett ki. Egy-egy sérültre 18₁ kor. táppénz esett, 1₈ koronával kevesebb, mint 1905-ben, vagyis a baleset okozta sérülések hamarabb gyógyultak be, mint az előző évben. A sérültek közül 5.225 tiz korona és annál kisebb, 4.118 tizenegy—husz korona, 3.925 huszonegy—hatvan korona, 701 hatvanegy—száz korona, 237 százegy—százötven korona és 184 százötven koronánál is nagyobb összegű táppénzt kapott a betegsegélyző-pénztáraktól. Ezenkívül 5.519 sérült táppénzért nem jelentkezett. Egy-egy halálosan sérült egyénre 28₁ (1905-ben 34, 1904-ben 36) korona temetkezési segély jutott. A halálosan sérültek közül 13-an 20 K és annál kevesebb, 98-an 21—60, 20-an 61—100 K temetkezési segélyben részesültek, egynek temetkezési segélye pedig a 100 koronát is meghaladta; 85-en általában nem kaptak temetkezési segélyt. Hogy az ipari balesetek szaporodása a lefolyt évben a kisebb sérülést okozott balesetek számának növekedésére vezethető vissza, mutatja az a körülmény is, hogy bár az elveszett munkanapok száma erősen emelkedett, egy-egy sérültre mégis kevesebb munkaképtelenségi nap jut.

	Elveszett munkanapok száma	Esett egy-egy sérültre
1901	221.044	16 ₇
1902	231.198	17 ₅
1903	256.763	17 ₂
1904	276.905	17 ₀
1905	301.681	18 ₇
1906	340.339	16 ₉

A tudomásunkra jutott kisipari balesetek száma, minthogy az adatszolgáltatás korántsem oly megbízható és ellenőrizhető, mint a nagyipari balesetknél, évről-évre csökken. 1904-ben 2.304, 1905-ben 1.831, a lefolyt évben már csak 1.705 kisipari balesetről vannak adataink. Utóbbiak közül 1.677 (98.4%) férfi és 28 (1.6%) nő volt. Az iparcsoportokat tekintve legtöbb (318) kisipari baleset történt a vas- és fémiparban, azután (305) a fa- és csontiparban és (300) az élelmezési és élvezeti cikkek gyártása körül, legkevesebb (10) az építőiparban, mely még a múlt évben 279 balesettel a negyedik helyet foglalta el. A sérültek közül 272 egyén 3—5 napi, 382 egyén 6—8 napi, 475 egyén 9—14 napi, 376 egyén 15—29 napi, 153 egyén 1—2 havi, 18 egyén 2—4 havi és egy egyén 4 hónál is hosszabb ideig tartó munkaképtelenséget szenvedett. Állandó, de részleges munkaképtelenség 9, teljes munkaképtelenség 2 esetben következett be; halálos sérülés volt 10, ismeretlen foku 7. Az elveszett munkanapok száma 26.509-ről 25.052-re apadt. A sérülések nemei közül a vágás 798, a zuzódás 656, az égés vagy robbanás 112, a törés 38, végül egyéb és ismeretlen nemű sérülés 101 balesetnél fordult elő. A sérültek közül 528 (31%) 21—30 éves, 459 (27%) 17—20 éves, 201 (12%) 15—16 éves, 189 (11%) 31—40 éves, 151 (9%) 41—60 éves és 126 (7%) 14 éves vagy ennél is fiatalabb volt. Ezenkívül 17 sérült 60 évesnél idősebb, 34 pedig ismeretlen koru volt.

A kisipari üzemből megsérültek közül családi állapotra nézve 1.257 nőtlen vagy hajadon, 402 nő vagy férjes, 10 özvegy vagy elvált és 36 ismeretlen családi állapotú találatott. A sérült családfők keresetére 729 gyermek, 306 házastárs és 214 szülő vagy egyéb rokon volt rászorulva.

A táppénzben, illetve kórházi ápolási díjban részesült sérültek összes száma 1905-ben tett tápdíj és kórházi ápolási díj pedig 22.629 (1905-ben 22.185) koronának felelt meg.

A kereskedelmi és egyéb hivatási balesetek száma 839-ről 868-ra emelkedett, melyek közül 402 (46.2%) Budapesten történt.

Hogyan óvakodjunk a tüdővésztl?

Irta: Okolicsányi-Kuthy Dezső dr.*)

Bevezetés.

A tüdővész, más néven: sorvadás, száraz betegség, mellbetegség, hektika — miként más országokban, úgy minálunk is — a népet leginkább pusztító kórság napjainkban.

Több emberéletet veszít el évente, mint a skarlát, vörös himlő, tifusz, ronsoló torokgyulladás, hólyagos himlő, bélhurut s még egy egész sereg más öldöklő betegség együttvéve. Magyarországon egy évben hetvenezernél nagyobb a sorvadásban elhaltak száma s körülbelül félmilliónyi fia e hazának sinylődik benne állandóan.

Ez ellen a betegség ellen sikra is száll manapság az egész földkerekség népe. Mindenütt, a

*) Mutatvány szerzőnek hasonló czimen megjelent népoktató füzetéből. Kiadta *Mai Henrik*, Budapest (Museum-körút), 1908. Ára 60 fillér, orvosoknak, tanítóknak, lelkészeknek, társasköröknek és kaszinóknak terjesztés céljára 30 fillér.

hol a művelődés az emberek józan belátását fölkelte, a hol a nagy bajt felismerni tudják, a hatóságok és a nép összessége, a társadalom, vállvetve küzdenek ma már a tüdővész kórja ellen.

A küzdés egyik módja a nép *felvilágosítása* a bajról.

Mi a tüdővész, sorvadás voltaképen?

Erée a kérdésre az orvosok könnyen megtudják adni a választ.

A tüdővész nem más, mint az ugynevezett *gümőkór*nak a tüdőre szállott formája.

A gümőkór, latin nevén *tuberkulózis*, pedig egy ragadós betegség, melyet egy kis élődsi *gomba*, a *gümő-pálczika*, vagyis *gümő-bacillus* okoz.

Ez a parányi jószág, amit, ha élénk színűre megfestünk is, majdnem ezerszer nagyító üvegen át kell néznünk, hogy jól láthassuk, ha az emberbe bejut, épp úgy létrehozza a gümőkórt, a tüdőben tehát a tüdővést, mint a tifuszt a tifusz-gomba, a kolerát a kolera gombája, vagy emberben, állatban a lépfenét a lépfene-bacillus.

Miről ismerjük fel a kezdődő tüdővést?

Az olyan ember, akiben a betegség közönséges, leggyakoribb formája, a lassu menetű tüdőbaj fészkelte meg magát, nem mindjárt mutatkozik súlyos betegnek. Ez egyik veszedelme a tüdővéstnek, mert e miatt, aki különben ügyelne az egészségére, *nem fordul elég korán az orvoshoz*. Szükséges tehát, hogy legfőképpen a baj kezdeti tüneteit, jeleit ismerjük.

A fejlődő tüdővész első jele sok esetben *köhécselés*, amely nem akar mulni; más esetben makacs *étvágytalanság* vagy változékony ingadozó étvágy; máskor ebéd utáni vagy esti fejfájás, hevülés, kisebb *forróságérzet* bágyadtsággal; ismét máskor csupán *bágyadtság* és *éjjeli izzadások* jelentkeznek; még máskor s ez a legszerencsésebb eset: *vérköpés*.

Azért mondjuk, hogy a mikor a vérköpés árulja el már a tüdővést, ez a *»legszerencsésebb eset«*, mert ezt a jelet legkevésbé magyarázza a beteg másra, emiatt legtöbbször fordul *mindjárt orvoshoz*.

Jól is teszi, mert ha ugyanakkor a betegnek orrvérzése nem volt, vagy a foghusa, az inye nem vérzett (az elsőt orrfuvással tiszta zsebkendőbe, a másikat tükörben lehet magunknak is megnéznünk), akkor a vér, ami a vérben van, szinte bizonyos, hogy a tüdőből jön.

Apró, például gombostüfejnyi vényomocskák még származhatnak esetleg máshonnan, de aki, mondjuk, egy evőkanálnyi vagy még több friss, piros (rendesen habos) vért köp több-kevesebb köhögés után, az szinte biztos lehet abban, hogy tüdővést van.

Nagyobb vérzés, ami a szájon át ürülne, eltekintve egyes, igen ritka betegségektől, csak a gyomorból jöhetne még, de a gyomorból származó vér sötétebb színű, ezt kihányja és nem kiköhögi az ember és emellett majdnem mindig éles gyomor-fájás jelentkezik, mert ezt a fajta vérzést gyomorfekély idézi elő. A tüdővéstes vérköpéssel tehát összetéveszteni nem igen lehet.

Az, aki *vért köpött* — így szoktuk rendszeren a tüdővéstes vérköhögését röviden mondani — anélkül, hogy előbb betegnek érezte volna magát, *ne higgye el könnyedén*, hogy *»csak egy kis ér repedt meg a*

légsövében vagy a tüdőben«, aminek *»semmi a jelentősége«*, mert az *»néhány nap alatt elmulik«*. Igaz, a vérköpés elmulik néhány nap alatt, de nem mulik el vele a vérzés oka, a *fejlődő tüdővész*, amely az első vérköpés után — ha nem mindjárt teszünk ellene — *alattomban továbbharapódik* a tüdőben s egy második nagyobb vérköpéssel esetleg csak akkor árulja el magát ismét, mikor már a beteg nem gyógyítható.

A köhécselet, mikor ezzel kezdődik a baj, eleinte könnyen nézhetjük meghülésnek, hasonlóképpen a jelentkező kis forróságot is, az étvágytalan ember pedig azt hiheti, hogy a gyomrát rontotta meg s innen van a baj.

Jegyezzük meg jól, hogyha a köhécseletünk, étvágytalanságunk, evés utáni vagy esti hevüléseink vagy a bágyadtságunk egynéhány napnál vagy legfőlebb egy hétnél *tovább tart*, azzal a kéréssel kell az orvosunkhoz fordulnunk, hogy vizsgálja meg, vajjon nem-e kezdődő tüdővész a bajunk?

A kifejlődött tüdővész jelei.

Ezek, sajnos, közönségesen ismertek, velük nem kell bővebben foglalkoznunk. Erős köhögés, főképen reggel vagy étkezés után, vagy ha a beteg hidegből melegbe, vagy melegből hidegbe jut; sárgászöld, összeálló köpés, lázak, tüdővérzések, étvágytalanság és más gyomorpanaszok, éjjeli izzadások vagy egyáltalán napközi alvás után is veriték a bőrön, lesóványodás, elerőtlenedés, végül a munkabírás teljes elvesztése adják nagyjában azt a szomorú képet, mely ma még annyiszor kerül szemünk elé.

(Folyt. köv.)

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

A sajt eltartása. Tegyük a sajtot egy kis tányérba, ezt tegyük egy nagyobb tányérba, amelybe 1—2 cm. magasságban vizet öntöttük. Aztán a kisebb tányért épen befűdő üvegharangot állítsunk a nagy tányérra, úgy hogy a sajt légmentesen marad alatta, a körülötte levő viz pedig egyenletes nedves levegőben tartja, anélkül, hogy a vízzel érintkezne. A vizet a sajt használásakor mindig megújítjuk, naponta egyszer mindenesetre friss vizet öntünk a tányérba. A sajt ily módon hetekig frissen marad és egyenletes nedvességben marad meg.

A „jargaló“ vitéz. A középkori magyar végházakban a szolgáló rendben a legelső helyet a jargalásra szerződött katonák foglalták el. Ezeknek állandóan jargalók volt a nevük. Középkori magyar szokás volt a katonákat teljes esztendőre, azaz állandó szolgálatra szerződtetni. Az ilyen jargaló vitéz köteles szolga volt, azaz bárhová, bármily szolgálatra rendelték, szolgálania kellett. A XV-ik században még a gyalogosokat is jargalásra szerződtették. A XVI-ik században azonban már csak a naszádosokat és a huszárokat szerződtették ily módon. A gyalogosok (hajduk) egyik végházból a másikba mentek, örökösen kóboroltak s így őket a XVI-ik század közepén már csak hópénzes szolgáknak fogadták. Nem is volt kedvük állandó szolgálatra. *»Hópénzes darabantnak — írják 1553-ban*

— nem volna szokása, hogy esztendőre kötelezné magát. De nem is igen szerették őket állandó szolgálatra kötelezni. A jargaló szó — amint könnyen hihető hangzása után — a nyargaló szóval semmi összefüggésben sincsen. A jargalás kiveszett magyar szó, mely egykor évi bért, évi zsoldot jelentett. A német nyelvű iratokban gorgolasch, nargalash, orgulasch, jergolasch alakokban fordul elő. A jargalók tartása csak a XVI-ik század végéig divott. Amikor megszűnt ez az intézmény, a jargaló szónak igazi jelentése is feledésbe ment.

Ahol a sört a csatornába öntik. Nem mintha dohos, büzhödött volna az árpalé. A legfinomabb sörös hordócskák fenekét is beverik s kiöntik a csatornába, mert így rendeli ezt a törvény Oklahomában, ahol nem akarják többé túrni az alkohol pusztításait. Nem úgy mint nálunk a kultur Magyarországon, ahol az állam törekszik mindenkép emelni az alkoholfogyasztást. Oklahomában a szeszes italokra törvényileg kimondott tilalom folytán egymásután pusztulnak el a szeszgyárak és kocsmák. A kiméletlenül végrehajtott törvényeknek most egy nagy sörgyár esik áldozatul. Háromezer hordó sört elkobzott a hatóság és úgy intézkedett, hogy azokat a csatornába öntsék. A sörgyár a kormányzóhoz folyamodott az iránt, hogy 24.000 dollárt képviselő sörkészetét ne öntsék a levezető csatornába, hanem engedjék meg azt, hogy a czég a város, illetve állam határain kívül értékesítse.

Fiatal milliomosnó a börtönben. Hurley Marian fiatal pittsburgi hölgy, aki már most milliók fölött rendelkezik s akire apja után még egynehány millió vár, a chicagói üzletekben valóságos szarka módjára lopkodott. Egyszer csak rajtakapták és hűvösre került. A fiatal hölgy letartóztatása alkalmával Clark Ilonának nevezte magát és mindent elkövetett, hogy személyazonosságát ne állapíthassák meg. A bíró előtt beismerte bűnét. Négy hónapra a javító intézetbe küldték őt. A javító intézetben kiderült, hogy Valentin Róbertnek a jegyese, aki Colorado államnak egyik leggazdagabb embere. Valentint azonnal értesítették a különös esetről. A vélegény most Chicagóba siet, hogy kíségetse megtevédt aráját kellemetlen helyzetéből.

Az eladott lelkiüdvösség. A Rodnoje Gyelsz című folyóiratban olvassuk: Tyutyunov Nikoláj volt orosz városi képviselő eladta a lelkiüdvösségét s a furcsa adásvételi ügrről a következő nyugtát állította ki:

Én alulírott, Dogmarovski (Melitopolsk kerület) falu parasztja, akit Nikoláj Nikisironics Tyutyunovnak hívnak, 38 éves, nagy szegénységben és végső szükségemben egész lelkiüdvösségemet, tulvilági boldogságomat eladtam 50, azaz ötven rubelért Makár Fredosjevics Zselenskinnek, községünk legjobb módu parasztjának, amit ezennel sajátkezű aláírással elismerek, *Nikoláj Nikisirovics Tyutyunov.*

Akit a felesége ítélte el. Az Egyesült Államokban most megesett az a furcsaság, hogy egy férjet a felesége ítélte börtönre. Newjerseyben egy Smith Sámuel nevű ember azzal fárasztotta a bírót, hogy ugyszólván minden áldott héten megjelent előtte hol részegséggel, hol pedig mások vagy a felesége bántalmazásával vádolva. Hiába volt azonban minden figyelmeztetés meg fogházbüntetés, Smith Sámuel

javithatatlan maradt. A mult héten ugyanezekért a vétkeiért felelt a bírónak s bűneit még egy ujjal is tetézte, még pedig azzal, hogy lakásában mindent összetört. A bíró azt mondta, hogy ő nem tudja mitévő legyen ezzel a megátalkodott emberrel és felszólította a teremben levő Smith Sámuelné, hogy foglaljon helyet a bírói széken és döntse el ő férje ügyét. A bíró leszállt székéről, amelybe a kardos feleség ült, fölve persze a talárt is. A hölgy egy perc mulva kihirdette az ítéletet:

„Smith Sámuel — mondotta neki — te harmincz napig fogsz ülni a börtönben. Öt gyermekeket és magamat is el tudom nélkülözni tartani. Te egy részeges disznó vagy és én nem akarok tovább veled élni, s így legalább egy hónapra meg leszek tőled szabaditva.

A bíró azonnal aláírta az ítéletet és rögtön a börtönbe záratta Smith Sámuel. A hölgynek pedig ezt mondta:

— Asszonyom, ön valóban diszére válik a bírói karnak.

Archeológiai fölfedezés a tengerfenéken. Egy Patnuoz György nevű spanyol szivacs-halász hajója június 12 én szenzációs felfedezés hírért hozta Sfaxba. A hajó legutóbb Mahdia környékén Sfax északi partjai előtt volt s egy buvár leszállt a tengerfenékre, hogy onnan szivacsokat hozzon fel. Legnagyobb meglepetésre a buvár nem szivacsot, hanem hatalmas romokat talált s a romok között bronz- és márványszobrokat. A szivacshajó kapitánya meg van győződve afelől, hogy a szobrok nem valamely szállítóhajó elsüllyedése következtében kerültek a tengerbe, hanem egy templomhoz tartoztak, amely egy, a parton levő városban emelkedett. A várost az ellenség feldulta s a tenger alámosta. A buvár egyébként azt is elmondta, hogy látta a templom oszlopait. Ha a tuniszi kormány beleegyezését adja pontosan át fogják vizsgálni a kérdéses helyen a tengerfenéket, hogy a templom romjaiból s az azok között levő szobrokból minél többet hozzassanak napvilágra. Csak az a kár, hogy a hajó nem jelölte meg a szenzációs felfedezés helyét.

Az alkohol és a gyermek. Szegény emberek az alkoholt gyermekeiknek főleg pálinkában adják, abból a nézetből indulva ki, hogy vele a táplálék hiányosságát pótolhatják, jobbmóduaknál mint bor és sör jut az alkohol a gyermek szervezetébe, részint mint mindennapi élvezeti szer, részint pedig mint azon nagyon elterjedt téves hitnek folyománya, hogy az alkohol erősítő szer. Pedig bebizonyított tény, hogy az alkoholtartalmu italok a gyermek szervezetére károsak: mindenekelőtt az emésztésre hatnak károsan. A két ötéves gyermeknek erősítő szerül adott cognac a gyomor nyálkahártyáját örökös izgatottsági állapotba juttatja és az emésztést nehezzé teszi. Egyes esetekben nagyobb mennyiségű alkoholtartalmu italnak, főleg pálinkának huzamosabb élvezete után, a májnak »cirhosis« néven ismeretes súlyos bántalma fejlődik ki. Az alkohol korai élvezete a test növekedésére is gátlólag hat. A legjelentősebb zavarokat idézi azonban elő az alkohol a gyermeknek még fejlődésben levő idegrendszerében, gyakori az epilepsia és vitus-táncz öröklésileg nem terhelt gyermekeknél az alkohol tartalmu italoknak bő és huzamos idei használata után. Az oly csecsemők, akik alkoholtartalmu ita-

lokkal bőven élő anyák vagy dajkák tejével táplálkoznak, görcsök, vagy más, az agyvelő izgatottságára valló tünetek közt betegszenek meg. Az utódok el-satnyulása a szülők iszákossága következtében számos észlelőnek megfigyelése tárgya volt már és e tekintetben szomorú eredmények jutottak napfényre. A faj megszilányulása iszákosok lakta vidékeken különben az ujonczozási eredményekből is kitűnik. Svédországban tapasztalták, hogy az iszákosság terjedésének megátolására hozott törvények hatása folytán az általános gyengeség és kis alkat mint katonai szolgálatra alkalmatlan egyének határozottan csökkent. Ne adjuk hát alkoholt gyermekeinknek! . . .

Sokatmondó számok. A washingtoni kereskedelmi és munkaügyi ministerium 700 oldalra terjedő érdekes kimutatást tett közzé, mely az Egyesült-Államok fejlődését 1800-tól 1906-ig megvilágítja. A kimutatás szerint 1800-ban hat és fél ember jutott egy négyszög mértföldre, míg 1906-ban 28 ember élt egy négyszög mértföldön. 1800-ban a lakosságra fejenként 5 dollár jutott, míg most 32 dollár 32 cent jut átlag minden Amerikában élő emberre. A bankbetétek csak 1875 óta váltak nyomozhatókká és abban az évben két ezer millió dollárt tettek ki. 1906-ban felszaporodtak tizenkétezer kétszázötven millióra. Az árubevitel 1800-ban 91 ezer dollárt tett ki. 1906-ban felszökött ezerkétszázhuszonhat millióra. Az árukivitel 1800-ban nem volt több 71 ezer dollárnál, 1906-ban ezerhét-száznegyvennégy millió dollárnyi árut vittek ki az Egyesült-Államokból.

Lincoln Ábrahám. Az Egyesült Államok ideális elnökéről. Lincoln Abrahámról, William H. Crook, az ő egykori titkárja, érdekesebbnél érdekesebb anekdotákat közöl, melyek közül kiszemeltünk egy-néhányat. Sok-sok tisztelője közül egy szép reggel beállított a fehér házba mr. Whippler, aki egyenesen azért sietett Newyorkból Washingtonba, hogy egy igen fontos dologról értesítse az elnököt. Kora reggel megjelent már az elnök előszobájában. Várakozik a fogadóban. Végre belép az elnök; Whippler felel-meldek:

— Lincoln elnök?
 — Igen. Mivel szolgálhatok?
 — Semmivel, elnök ur.
 — ? ? ?
 — Ugy értem, hogy nincs az a hivatal amit én hajlandó volnék elfogadni! . . .

Lincoln meglepődve ütött a ritka ember vállára.

— Lehetséges ez? Jöjjön a dolgozó szobámba! Jobban szemügyre kell önt vennem! Hisz ön ritkaság. Hamarabb kiszárithatni a Potomac-folyót, mint egy ily embert találni. — És hosszasan elbeszélgetett az érdekes férfival.

Pár nap múlva egy előkelő szenátor tett látogatást az elnöknel s az asztalon egy teljesen ismeretlen ur fotografiáját találta a diszhelyen:

— Ki ez? — kérdi a szenátor.
 — Ez egy olyan férfi képe, — szólt ünneplésesen az elnök — aki »nem« kért tőlem hivatalt.

*

Egy izben a hadseregi kinevezések tárgyában beadott kérvényekben böngészett titkárával. Órákig

tartott a gépies munka. A lista legvégén volt már. Az utolsó kérvény akadt kezébe s azt nem protezsálta senki.

— No, ennek nincs protektora — szólal meg Lincoln — az a legjobb ajánlólevél. Majd leszek én a protektora. — Az illető nyomban megkapta a hadnagyi rangot.

*

Lincoln egyik titkára, Stauton, módfelett ingerlékeny természetű volt. Mint aféle hirtelen haragu ember, ha dühbe gurult, nem nagyon nézte, kivel áll szemben. Bizony jól megmondta a véleményét. Lincoln épen ezért szerette. Stautonnak különösen a hadsereg kérdésében voltak önálló nézetei. Példának okáért egy tábornokra nagyon »pikkelt«. Meg is mondta az elnöknek, hogy akkora ökröt, mint az a tábornok, nem igen hord még egyet a hátán a föld és csak az fáj neki, hogy nem dörögheti ezt jól oda neki.

Ugyan már mért ne tehetné! — szólt Lincoln — írja meg neki! . . .

— Igazán! . . . No, jó! . . . Nagyszerű! . . . Megegy a kefére az a marha! . . .

És leül. Megír egy cifra, gorombaságtól hemzsegő levelet. Aztán odaviszi az elnökhöz. Az elolvassa:

— Kitűnő! . . . Nagyon szép! — véli Lincoln. — És most, Stauton, mit akar vele csinálni? . . .
 — Hát elküldeni!

— No, már én nem tenném azt — felel az elnök. Dobja »egész nyugodtan« a papirkosárba. — Igen, igen! Csak dobja oda egész nyugodtan! Most már jobban érzi magát.

A két kéz használatáról. Gyakran fölmerült már a társadalomban olyan áramlat, amely a jobb kéz tulnyomó uralmának megszüntetését és az embernek a két kéz egyenlő használatára való nevelését czélozta. Legutóbb vagy öt évvel ezelőtt indult meg a nyugaton valóságos kereszties hadjárat a kétezesség, tudományos néven ambidextria érdekében. De valószínű, hogy ez az áramlat sem éri el czélját. Egyik kiváló anatómus, Browne tanár ugyanis nemrég előadást tartott a Royal Institute ülésén és kifejtette, hogy az ambidextria az emberek tulnyomó többségénél nemcsak lehetetlen, de nem is kívánatos dolog. Az ember nagy fejlettségét éppen a jobb kéz kiváló ügyessége eredményezte. Egyébként a jobbkezesség igen régi dolog. Nemcsak a görög művészetben látjuk biztos nyomát, hanem már az asszirok és egyiptomiak idejében is. Igaz, hogy némelyek bizonyítani igyekeztek, hogy a kőkori ember balog volt. Browne azonban éppen ellenkezőleg, azt tartja, hogy a bronzkortól visszafelé, egész a legkorábbi kőkorszakig a jobbkezesség fejlődésének jelei látszanak. Nincs egyetlen valamelyes kultúrára vergődött faj vagy nép, amely mind a két kezét egyenlően használta volna. A japánokról ugyan nemrég azt beszélték, hogy szokás, sőt szigorú törvény rendelkezése folytán mind a két kezüket egyenlően tudják használni, de Brownenak alkalma volt erről a dologról egy igen előkelő japán emberrel beszélni, aki azt mondotta, hogy ez az állítás is csak a japánokról ujabban elterjedt mesék egyike.

Megtámadhatatlan
kötvény.

50% nyereség-
részesedés.

„Dordrecht“

ÉLETBIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG

Engedélyezve az 1873. évi november 10-én 21. sz. a. kelt királyi
dekretummal.

Részvénytőke 4,000.000 korona.

Magyarországi fiók :

Budapest, V., Marokkói-utca 2.

Igazgató :

Robitsek Henrik Ferencz.

A „Dordrecht“ az egyedüli társaság,
mely törvényesen kötelezte magát,
hogy
magyarországi üzletének díjtartalékait
magyar értékekben helyezi el.

REFERENCZIÁK :

Magyar általános hitelbank,
Pesti magy. kereskedelmi bank
Budapesten.

Kedvező feltételek.

Jutányos díjak.